

11. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств : Наказ Мініну від 20 жовтня 2015 р. № 897 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE27860.html
12. Огороднікова І. Порівняльна характеристика міжнародних та українських норм щодо застосування податкових коригувань / І. Огороднікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/publications/ogorodnikova/norm-buh-oblik-ogorodnikova.pdf>

Букало Н. А.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

СОСТАВЛЕНИЕ И ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ НАЛОГОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО НАЛОГУ НА ПРИБЫЛЬ

Резюме

В статье определены принципиальные положения, используемые в системе налоговой отчетности. Исследована сущность налоговой отчетности, как основного документа, раскрывающего пользователям информацию о наличии обязательств по каждому налогу за отчетный период. Проанализированы действующие нормативно-правовые акты и Налоговый кодекс Украины относительно особенностей представления налоговой отчетности по налогу на прибыль.

Ключевые слова: предприятие, учет, финансовый учет, налоговая отчетность, плательщики налога, налоговая декларация, налог, налоговая разница, налог на прибыль.

Bukalo N. A.

Lesia Ukrainka Eastern European National University

PREPARING AND FILLING AN ENTERPRISE INCOME-TAX RETURN

Summary

The article determines the fundamental positions using in the system of the tax accounting. It explores the essence of the tax accounting, as a basic document that exposes to the users information about the presence of obligations after every tax for period covered. The analysis of operating normatively-legal acts and Internal Revenue Code of Ukraine is conducted in relation to the features of presentation of the tax accounting from an income tax.

Key words: business, accounting, financial accounting, tax accounting, taxpayers, tax return, tax, tax differences, tax on profits.

УДК 338.5

Вовк М. О.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА СЕГМЕНТАМИ

Досліджено напрями вдосконалення інформаційного забезпечення звітності за сегментами. Автором виділено джерела інформації для прийняття рішень користувачами звітності, а також взаємозв'язок між прийняттям рішень та бухгалтерським обліком. Запропоновано підхід з організації та методики комплексного інформаційного забезпечення стадій прийняття рішень.

Ключові слова: джерела інформації, інформаційне забезпечення складання звітності, прийняття управлінських рішень.

Постанова проблеми. Однією з основних конкурентних переваг для суб'єктів господарювання в сучасних умовах є володіння достовірною інформацією, що характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства та надає можливість приймати ефективні рішення. Основу інформаційного забезпечення прийняття рішень забезпечує система бухгалтерського обліку, яка є інструментом для збору, накопичення, узагальнення, систематизації та передачі облікових даних за допомогою звітності користувачам для задоволення їх інтересів. Розширення кола інтересів користувачів фінансової звітності визначає необхідність розвивати та вдосконалювати теоретичні основи підготовки фінансової звітності як основи їх інформаційного забезпечення, оскільки ефектив-

ність прийнятих рішень визначається саме якістю інформаційних джерел, що використовується для їх обґрунтування та прийняття.

Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від підприємців пошуку нових шляхів щодо оптимальної організації виробництва продукції або надання послуг та, відповідно, збуту цієї продукції. Деякі підприємства виробляють продукцію та надають послуги, або здійснюють господарську діяльність у географічних регіонах, що можуть бути різні за рівнем рентабельності, можливостями зростання, перспективами розвитку та ризиками, що втілює у собі така діяльність.

У свою чергу, звітність за сегментами надає пояснення користувачам звітності щодо рівня залежності досягнених підприємством результатів

від результатів діяльності у певному географічному сегменті, що допомагає оцінити ризик можливих втрат бізнесу для всієї групи підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, В. Ковальов [4, с. 176] визначає інформаційне забезпечення системи управління як сукупність ресурсів (інформаційну базу) та способів їх організації, необхідних та корисних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, які забезпечують фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання. На думку С. Мошенського та О. Олійник інформаційне забезпечення потреб управління та прийняття рішень визначається нормативними, кошторисними, плановими та джерелами та джерела облікового характеру (зовнішня та внутрішня звітність). Цінність економічної інформації та її зв'язок з економічним аналізом, автори визначають трьома аспектами: споживчий (корисність для управління), економічний (вартості) та естетичний (сприйняття людиною) [10, с. 57]. Фінансову звітність як основу інформаційної системи управління економічними процесами визначають також Л. Янчева та І. Чернігова [17, с. 57]. Як зазначає Б. Валуєв: «Не можна розглядати облік як функцію управління, він повинен визначатися як інформаційна система, що на виході забезпечує відповідним чином упорядкованою інформацією для управління економічними процесами підприємства» [1, с. 26].

Мета статті полягає у детальному розгляді напрямів удосконалення інформаційного забезпечення складання звітності за сегментами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показує дослідження, інформаційне забезпечення користувачів фінансової звітності включає нормативно-правову інформацію, бухгалтерську звітність, статистичні дані та додаткові джерела інформації (див. рис. 1).

Нормативно-правова інформація розкривається через сукупність законів, постанов, указів, положень тощо, які прямо або опосередковано впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства, а також визначають організаційні засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Наведені джерела інформації є загальнодоступними та важливі для розуміння показників, які характеризують діяльність підприємства. Статистичні дані подаються на розгляд користувачам державними органами, що здійснюють статистичні спостереження. Вони є важливими для розуміння стану економіки, галузевих тенденцій розвитку та узагальнених макроекономічних показників, що можуть вплинути на прийняття рішень користувачами. Додаткові джерела представлені сукупністю інформації, що може бути отримана користувачами у грошово-кількісній, лінгвістичній або довільній формі з різних джерел, за винятком інформації, що міститься в бухгалтерській звітності.

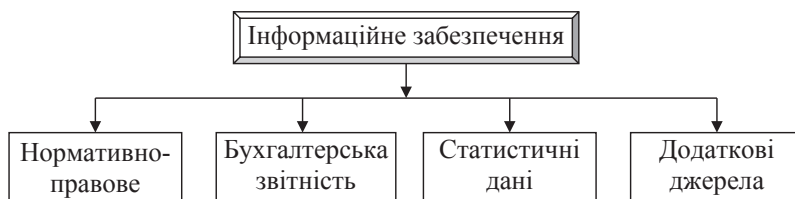

Рис. 1. Джерела інформації для прийняття рішень користувачами
Джерело: побудовано автором на основі пропозицій В. Ковальова [4, с. 179]

Важливість бухгалтерської звітності в системі інформаційного забезпечення користувачів полягає у тому, що така звітність готується підприємством на основі обробки даних бухгалтерського обліку, до яких не мають доступу окремі групи користувачів. Також деякі складові елементи системи бухгалтерської звітності можуть містити конфіденційну інформацію (управлінська звітність та її аналіз, бюджетування тощо), що доступна лише для обмеженого кола користувачів.

На основі вищевказаної інформації можна припустити, що основою інформаційного забезпечення користувачів є дані бухгалтерського обліку, які визначають зміст показників бухгалтерської звітності, а якісні характеристики останньої впливають на ефективність прийняття рішень. Тому важливо, щоб інформація, яка міститься у звітності, відповідала якісним характеристикам, що висуваються користувачами до обліково-економічної інформації, та принципам підготовки, які використовуються в процесі обробки даних бухгалтерського обліку для складання й подання звітності. Отже, зміст інформаційного забезпечення користувачів можна визначити як систему, що надає комплексну інформацію для прийняття рішень.

Розглядаючи звітність за сегментами як інформаційну систему, що забезпечує прийняття рішень, необхідно враховувати й те, що її показники не забезпечують абсолютну точність даних про господарську діяльність підприємства, оскільки базуються на професійних судженнях і припущеннях, різних облікових оцінках, суттєвості тощо. Тому, приймаючи рішення, користувачі повинні усвідомлювати, що показники звітності за сегментами як інформаційна основа для економічного аналізу, визначають лише напрями й тенденції розвитку об'єктів дослідження, що можуть бути використані для обґрунтування і прийняття рішень.

Однак, розглядати бухгалтерський облік та звітність за сегментами як основу інформаційної системи, що забезпечує прийняття рішень користувачами, неможливо без визначення місця, ролі та важливості економічного аналізу показників звітності за сегментами.

У нашому дослідженні ми визначаємо економічний аналіз як складову бухгалтерського обліку в частині аналізу звітності за сегментами та розглядаємо його як аналітичну складову інформаційного забезпечення прийняття рішень користувачами звітності за сегментами.

Виходячи з вищевказаного, можна стверджувати, що успіх інвестора при підготовці та реалізації інвестиційного проекту, залежить від якості аналізу достовірних джерел інформації, прогнозування показників та інформаційного забезпечення стадій прийняття рішень.

Теорія прийняття рішень детально розглянута у дослідженнях Е. Хендріксена та М. Ван Бреда [15, с. 129–130], де автори визначають взаємозв'язок між прийняттям рішень та бухгалтерським обліком, який реалізується через те, що:

- бухгалтерський облік – це процес ідентифікації, вимірювання та передачі економічної інформації, яка дає змогу оцінити й приймати рішення користувачами цієї інформації;
- функція бухгалтерського обліку визначається забезпеченням кількісної інформації (переважно

фінансової) про економічні одиниці, призначеної для прийняття економічних рішень;

– роль фінансової звітності в економіці полягає у забезпеченні інформацією, корисною для прийняття ділових та економічних рішень.

На нашу думку, бухгалтерський облік, економічний аналіз, фінансова звітність та процес прийняття рішень тісно пов'язані між собою, про що свідчить мета ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та проведення економічного аналізу. Зокрема, основною спільною рисою для них є забезпечення інформацією користувачів, що приймають рішення. Тому розглянемо стадії процесу прийняття рішень, що ґрунтуються на аналітичній обробці даних звітності за сегментами, враховують інформаційні потреби її користувачів для забезпечення ефективного управління економічними процесами підприємства та отримання бажаного результату суб'єктами прийняття рішень.

Цільова спрямованість дій, операцій чи господарських процесів на підприємстві визначається його керівництвом, менеджментом або іншими користувачами звітності за сегментами за допомогою прийняття або відхилення різних (управлінських, економічних, інвестиційних) рішень. Необхідність прийняття рішення зумовлюється намірами користувачів досягнути бажаного економічного ефекту чи результату. Тому прийняття рішення можна визначити як процес аналізу інформації суб'єктами прийняття рішень (користувачами), в результаті якого визначаються дії та заходи, що необхідні для розв'язання поставлених завдань, вирішення проблем та досягнення очікуваного економічного ефекту (результату).

Можна погодитися з думкою Б. Нідлза [11, с. 14], що облікова інформація є основою для реалізації трьох функцій: планування, контроль та оцінення. Оцінення розглядається як процес вивчення усієї системи прийняття рішень з метою її покращення на основі інформації, яка може міститися в річному та інших звітах, складених на основі бухгалтерської інформації.

Специфіка прийняття рішень на основі даних звітності за сегментами передбачає узагальнення облікових даних, їх систематизацію у формах фінансової звітності, вибір методів економічного аналізу, прогнозування і бюджетування діяльності підприємства для того, щоб задовольнити інформаційні запити користувачів. За результатами проведеного дослідження можна встановити, що обґрунтування та прийняття рішень на основі національної фінансової звітності ускладнюються:

– недостатністю інформаційного забезпечення про економічний зміст господарських операцій в минулому та поточному періодах (ретроспективна фінансова звітність та результати її аналізу);

– недосконалістю та низькою інформативністю форм фінансової звітності, що не можуть повною мірою задовольнити інформаційні потреби зовнішніх користувачів;

– диференційованістю методів економічного аналізу, за допомогою яких проводиться аналіз фінансової звітності для отримання додаткового інформаційного забезпечення в ході прийняття рішень;

– низьким рівнем бюджетування та прогнозування на підприємствах України, що ускладнює можливість визначення майбутніх напрямів розвитку господарських явищ та процесів [5, с. 83].

Відповідно до цільової спрямованості статті було визначено зміст та особливості процесу при-

йняття рішень на основі даних звітності підприємства, а процес прийняття рішення зовнішніми користувачами визначається нами як розробка, оцінення та вибір найкращої з усіх можливих альтернатив розвитку об'єкта дослідження, що підлягає оцінці за допомогою використання евристичних та інших методів генерації варіантів обґрунтування і прийняття рішень користувачами. Такий підхід визначає не лише вибір однієї із наявних альтернатив, а й комплексну характеристику об'єкта дослідження на основі розробки, оцінки та обґрунтування нових альтернатив.

Виходячи з цього, нашим головним завданням є визначити інформаційну систему, що дасть змогу об'єктивно описати об'єкт дослідження в умовах невизначеності, та дасть користувачам можливість самостійно приймати рішення.

Розробка моделей прийняття рішення зовнішніми користувачами залежить від їх груп та ускладнюється низькою обмежень на практиці, враховуючи різні професійні твердження. Однак, нами обґрунтовано основні стадії процесу прийняття рішень зовнішніми користувачами та запропоновано їх комплексне інформаційне забезпечення на основі доступних для таких груп користувачів даних (фінансова звітність, її економічний аналіз, прогнозування тощо). Такий комплекс дій є спробою побудови комплексної моделі інформаційного забезпечення прийняття рішення, що складає основу для удосконалення інформаційного забезпечення користувачів та підвищення інформативності фінансової звітності на основі додаткового розкриття релевантних даних у формах фінансової звітності.

Отже, неоднозначність розвитку об'єкта дослідження вимагає спрямувати його у напрямі, що забезпечить отримання бажаного результату. Тобто виникає необхідність прийняття рішення (вибір напрямку розвитку об'єкта дослідження), що потребує збору, узагальнення та накопичення інформації про об'єкт дослідження та його розвиток. Така інформація накопичується як цифрові та лінгвістичні дані регламентованої або довільної форми, а саме як форма фінансової звітності, положень облікової політики підприємства та додаткової інформації, що пов'язана з об'єктом дослідження. Запропонований підхід з організації та методики комплексного інформаційного забезпечення виділених стадій прийняття рішень зовнішніми користувачами зображено на рис. 2.

Наведене дає змогу сформулювати комплексне інформаційне забезпечення стадій обґрунтування і прийняття рішень та сприяє підвищенню якості результатів аналізу звітності за сегментами; забезпечує одержання достовірної звітно-аналітичної інформації користувачами і дозволяє обґрунтувати та використати резерви підвищення ефективності прийняття рішень на основі звітності за сегментами.

На етапі збору інформації якості даних бухгалтерського обліку та звітності за сегментами як основи інформаційного забезпечення стадій прийняття рішень зовнішніми користувачами, визначає достовірність обґрунтованість, оптимальність та ефективність прийняття економічних рішень. Тому із всієї інформаційної сукупності необхідно обирати дані, що характеризують об'єкт дослідження та задовольняють потреби суб'єкта прийняття рішення. Це здійснюється за допомогою розкриття обліково-економічної інформації у спеціальних формах та з використанням обґрунтованих аналітичних методів. Вибір джерел інформації

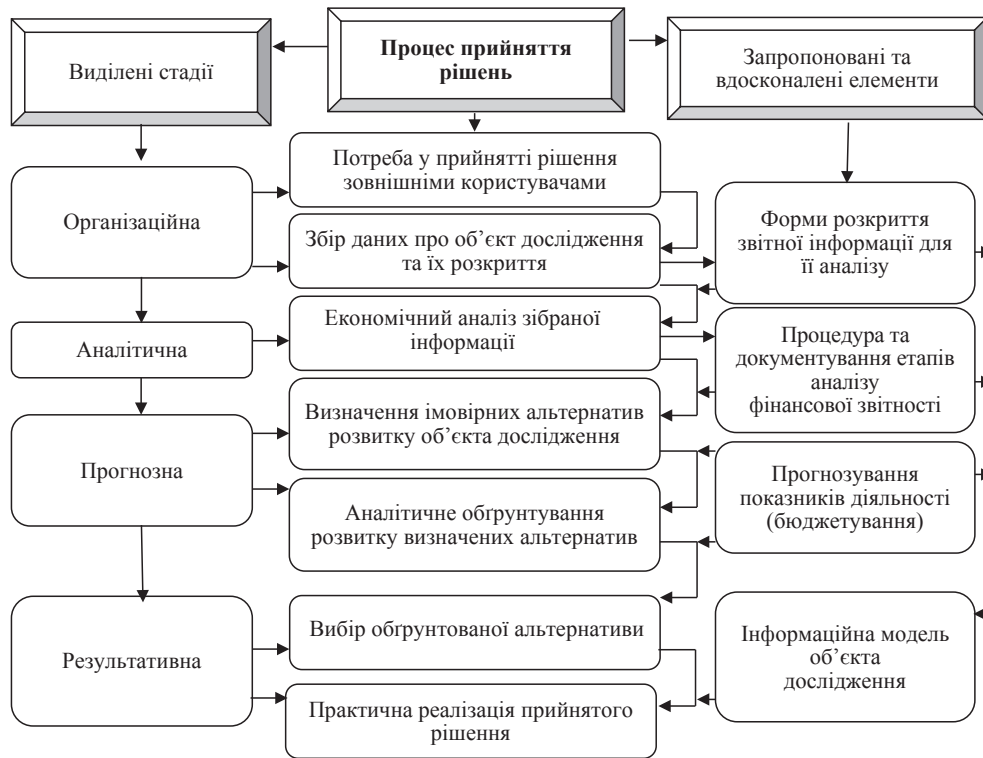

Рис. 2. Комплексне інформаційне забезпечення виділених стадій прийняття рішень користувачами

Джерело: систематизовано та доповнено автором за результатами дослідження, урахування пропозиції В. Василенка [2, с. 153], В. Кігеля [3, с. 113], Ф. Бутинця [9, с. 93], І. Олексіва [12, с. 37], В. Троянівського [14, с. 205]

зовнішніми користувачами обмежується показниками звітності за сегментами та визначається якістю й досконалістю ведення бухгалтерського обліку, суцільністю відображення всіх господарських операцій у звітності підприємства. Як правило, зовнішні користувачі віддають перевагу підприємствам, у яких побудована і взаємоузгоджена система бухгалтерського та управлінського обліку і звітності, розвинута система бюджетування, які можуть допомогти користувачам правильно оцінити перспективи розвитку підприємства та прийняти власні рішення.

Показники звітності за сегментами визначаються інформацією відповідно до потреб зовнішніх користувачів, тому необхідно є розробка таких інформаційних джерел, які містять сукупність інформаційних ресурсів, що є корисними по відношенню до економічних рішень, які приймаються користувачами. Збір даних, їх групування та представлення є одним з основних етапів процесу, оскільки від якості та достовірності первинних даних залежить якість прийнятих рішень. Виходячи з того, що результатом прийняття рішення можуть бути позитивні (прибуток, точка беззбитковості) або негативні (збиток) наслідки, користувачу необхідно ефективно оцінити та проаналізувати діяльність об'єкта дослідження, що й забезпечує організаційний етап інформаційного забезпечення прийняття рішень зовнішніми користувачами.

Запропоновані інструменти прийняття рішень характеризуються тим, що застосовуються, переважно, внутрішніми групами користувачів. Дослідження фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень тісно пов'язане з потребами зовнішніх користувачів, тому ми у своїх дослідженнях орієнтуємося на зовнішній економічний аналіз, що ґрунтується на даних та показниках, які доступні зовнішнім користувачам (фінансова звітність). Система фінансово-економічного аналізу має цілий комплекс методів і прийомів, які здатні забезпечити підтримку та обґрунтування прийняття рішень. Однак, перед користувачами завжди постає вибір методів економічного аналізу, показників та коефіцієнтів, які вирішують завдання, що стоять перед ними. Для ознайомлення користувачів з основними показниками фінансової звітності використовують експрес-аналіз та метод читання балансу (звітності). Однак, під час оцінювання діяльності підприємства, прийнятті інвестиційних рішень такі методи є мало ефективними.

Висновки. У результаті дослідження автором запропонований підхід до організації та методики комплексного інформаційного забезпечення прийняття рішень користувачами звітності, що сприяє підвищенню якості результатів аналізу звітності та забезпечує одержання вірогідної інформації.

Список літератури:

1. Валуєв Б. Деякі спірні концепції, що покладено в основу перебудови бухгалтерського обліку / Б. Валуєв // Збірник матер. Міжнар. міжвуз. наук.-практ. конф. «Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства». – Тернопіль – Мукачево, 2004. – С. 26–31.
2. Василенко В. Теорія і практика розробки управлінських рішень : [навч. посібник] / В. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 420 с.

3. Кігель В. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці : [монографія] / В. Кігель. – К. : ЦУЛ, 2003. – 202 с.
4. Ковалёв В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. Ковалёв. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
5. Корінько М. Бюджетування в системі управлінського обліку корпоративних об'єднань / М. Корінько // Вісник Житомирського технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2009. – № 3(49). – С. 79–87.
6. Лазаришина І. Прозорість – якісна характеристика корисності фінансової інформації / І. Лазаришина // Фінанси України. – 2003. – № 9. – С. 113–118.
7. Лазаришина І. Якісні характеристики корисності інформації: методологія та організація відбору / І. Лазаришина // Вісник УДУВГП : збірник наукових праць. – 2003. – Вип. 6(19). – С. 32–37.
8. Бухгалтерский учет в зарубежных странах : [уч. пособие] / под ред. Ф. Бутинца. – Житомир : ЖГТУ, 2007. – 480 с.
9. Трифонов Т. Теория бухгалтерского учета / Т. Трифонов. – София : Тракия-М. – 1999. – 425 с.
10. Моделі та методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : [навч. посібник] / за ред. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2004. – 352с.
11. Мошенський С. Економічний аналіз : [підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.] / С. Мошенський, О. Олійник ; за ред. Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2007. – 704 с.
12. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета. / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл ; под ред. Я. Соколова ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 496 с.
13. Олексів І. Метод прийняття управлінських рішень на засадах компромісного розв'язання / І. Олексів // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 12. – С. 142–149.
14. Пушкар М. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) : [монографія] / М. Пушкар. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 422 с.
15. Трояновский В. Разработка управленческих решений / В. Трояновский. – М. : РДП, 2003. – 315 с.
16. Хендриксен Э. Теория бухгалтерского учета / Э. Хендриксен, В. Ван Бред ; под ред. Я. Соколова ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 576 с.
17. Шигун М. Розвиток моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і методологія : [монографія] / М. Шигун. – Житомир : ЖДТУ, 2009. – 632 с.
18. Янчева Л. Фінансова звітність в інформаційній системі управління / Л. Янчева, І. Чернігова, С. Ляшенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 6. – С. 57.

Вовк М. О.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетмана

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОСТАВЛЕНИЯ ОТЧЕТНОСТИ ПО СЕГМЕНТАМ

Резюме

Исследовано направления усовершенствования информационного обеспечения сегментной отчетности. Автором выделено источники информации для принятия решений пользователями отчетности, а также взаимосвязь между принятием решений и бухгалтерским учетом. Результатом исследования стало предложение подхода к организации и методике комплексного информационного обеспечения стадий принятия решений. **Ключевые слова:** источники информации, информационное обеспечение составления отчетности, принятие управленческих решений.

Vovk M. O.

Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman

IMPROVEMENT OF INFORMATIONAL SUPPORT OF SEGMENT REPORTING

Summary

Article investigates areas of improvement of informational support of segment reporting. Author highlights sources of information for decision making and interdependency between decision making and accounting. As the result of a research, author proposes approach towards organization and methodology towards informational support of stages of decision making.

Key words: sources of information, informational support of segment reporting, managerial decision making.